

4.9.2018

EOAK/448/2018

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Tarkastaja Reima Laakso

KERAVAN VANKILA

Tarkastuspöytäkirja

Tarkastuskohde	Keravan vankila
Tarkastusajankohta	30.1.2018
Osallistujat EOAK:sta	Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Iisa Suhonen Tarkastaja Reima Laakso
Osallistujat tarkastuskohteesta	Johtaja - - - Apulaisjohtaja - - - Vartija - - -

1 Tarkastuksen tarkoitus ja kulku

Eduskunnan oikeusasiamies on nimetty YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan tarkoittamaksi kansalliseksi valvontaelimeksi. Tässä ominaisuudessa oikeusasiamies tekee tarkastuksia kaikkiin niihin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä. Tehtävä mahdollistaa esimerkiksi ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttämisen tarkastuksilla.

Pääpaino tehtävässä on ennalta ehkäistä vapautensa menettäneiden huonoa kohtelua mm. antamalla viranomaisille suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja. Oikeusasiamies raportoi kansallisena valvontaelimenä havainnoistaan vuosittain eduskunnalle, suljettujen laitosten toiminnoista vastaaville viranomaisille sekä YK:n kidutuksen vastaiselle alakomitealle (SPT, Subcommittee for the Prevention of Torture).

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen (CRPD) ratifioinnin myötä (10.6.2016) eduskunnan oikeusasiamiehestä on tullut osa yleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan mukaista rakennetta, jonka tehtävänä on edistää, suojella ja seurata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista. Tämän vuoksi oikeusasiamies kiinnittää tarkastuksilla erityisesti huomiota muun muassa toimitilojen esteettömyyteen sekä vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumiseen ja osallistumisen mahdollisuuksiin.

Oikeusasiamiehen kanslian erityisenä tarkastusteemana vuonna 2018 on oikeus yksityisyyteen. Tämän vuoksi tarkastuksilla kiinnitetään erityisesti huomiota myös siihen, miten tarkastuskohteessa huomioidaan henkilön yksityisyys ja toimitaan niin, että mm. toimintatavoissa ja kohtelussa yksityisyys toteutuu paremmin.

Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölösen määräyksestä vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Iisa Suhonen ja tarkastaja Reima Laakso tekivät ennalta ilmoitetun tarkastuksen Keravan vankilaan 30.1.2018. Edellisen kerran apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuojja oli käynyt vankilassa 4.4.2017.

Tarkastuksen tarkoituksena oli erityisesti selvittää sitä, miten Keravan poliklinikan toiminnan supistaminen suljetun vankilan sulkemisen jälkeen on vaikuttanut vankilan toimintaan ja valvontahenkilökunnan työmäärään. Lisäksi haluttiin tutustua vankilan tiloihin – erityisesti eristystiloihin – sekä suljetun tulo-osaston toimintaan ja olosuhteisiin.

Apulaisoikeusneuvoston alustavat kannanotot ja suositukset ilmenevät kohdassa 7.

Vankiterveydenhuollon yksikön Keravan poliklinikalle tehtiin samana päivänä tarkastus (EOAK/450/2018), josta on laadittu erillinen pöytäkirja.

2 Tietoja vankilasta

Laitoksella on käytössään 54 henkilötyövuotta. Johtajan ja apulaisjohtajan lisäksi rikosseuraamusesimiehiä on viisi. Heistä kaksi tekee päivätyötä ja kolme on mukana työvuorokierrossa. Lisäksi laitoksessa työskentelee kuusi työnjohtajaa, kaksi keittäjää ja seitsemän ohjaajaa.

Keravan vankila toimii tällä hetkellä avovankilana, jossa on 94 vankipaikkaa.

Suurin osa vartijoista on tullut suljetulta puolelta. Vartijoiden työnkuva on muuttunut aiempaa enemmän kontrolloivasta ohjaavaksi. Vankilassa on Rikosseuraamuslaitoksessa toteutettavan lähityöhankkeen puitteissa delegoitu oman vartijan tehtäväksi esimerkiksi poistumislupien valmistelu ja jopa kurinpitokuulemiset.

Vankilan tulo-opas on päivitetty syksyllä 2017 ja on parhaillaan käännettävänä. Suomea osaamattoman vangin kanssa käydään tulo-opasta erikseen läpi, koska siitä ei ole olemassa tällä hetkellä eri kieliversioita.

Vankilassa on ulkomaisia vankeja, jotka tarvitsevat ajoittain tulkkipalveluita. Käytössä on ollut tablettitietokoneella toimiva Tulka Oy:n tulkkipalvelu, jossa saadaan sekä kuulo- että näköyhteys tulkkiin. Tulkkausta on mahdollista saada 14 kielellä. Tulkkeja käytetään aina tarvittaessa ja tablettitulkkia on siitä joustava, ettei sitä tarvitse etukäteen tilata.

Vankien kurinpitovankila-eristykset pannaan täytäntöön laitoksessa. Eristysrangaistuksia varten on käytössä kaksi eristyssellia.

Noin 70 % vangeista käy töissä. Vankeja käy töissä Nuuksion kansallispuistossa Metsähallituksen alaisuudessa, joka hoitaa myös vankien kuljetukset sinne. Vankeja on töissä myös Sipoonkorven kansallispuistossa, jonne kuljetukset hoitaa vankila ja jossa vankilan työnjohtaja on myös paikalla. Vankipalkkajärjestelmän muutosten todettiin aiheuttaneen ongelmia, jotka näkyvät avolaitoksessa eriarvoisuutena esimerkiksi samalla työmaalla työskentelevien vankien välillä.

Avolaitoksen vankeja ei valvota pantavalvonnalla ja pantavalvontaa käytetään ainoastaan valvotussa koevapaudessa olevien valvontaan. Pantojen saamisessa on ollut ongelmia, koska uusien valvontapantojen hankinta ja niiden kilpailutus olivat vielä kesken. Tämä on jonkin verran vaikeuttanut vankien valvottuun koevapauteen sijoittamista.

Myöhemmin elokuussa 2018 vankilan johtajalta saadun tiedon mukaan pantavalvontaa käytetään koevapaudessa olevien lisäksi siviilipiskelijöiden ja siviilissä työssäkäyvien sekä Metsähallituksen Nuuksion työkohteissa työskentelevien valvontaan. Uusia pantoja odotetaan saapuvaksi myös Sipoonkorvessa työskentelevien valvontaan.

Uuden avovankilan tilojen suunnittelu ja kaavoitus ovat pitkällä ja tarkoituksena olisi, että uudet tilat saataisiin valmiiksi ja otettua käyttöön jo maaliskuussa 2020. Vankien asuinrakennukset vastaisivat rakenteiltaan Suomenlinnan vankilan rakennuksia. Alueelle varataan lisäksi tilaa suljetun vankilan rakentamiselle avolaitoksen viereen.

3 Valvontahenkilökunnan osallistuminen lääkejakeluun

3.1 Korvaushoidossa olevat vangit

Opioidikorvaushoidossa olevia vankeja on paljon (enimmillään ollut kerralla 12). Tarkastajille kerrottiin, että korvaushoidossa olevia vankeja olisi tulossa enemmänkin, mutta heitä ei voida ottaa, koska poliklinikalla ei ole tarpeeksi henkilöresursseja hoitaa nykyistä useampia korvaushoidossa olevia vankipotilaita.

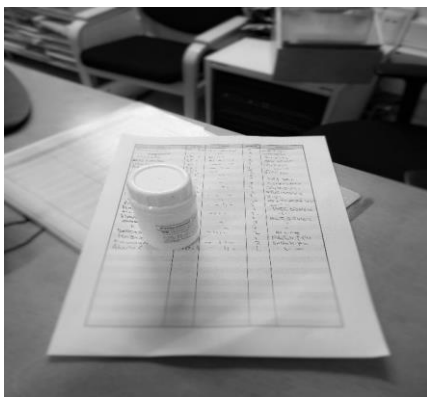

Liuosmaisen metadonin annostelee aina terveydenhuolto, mutta viikonloppuisin sen jakaa vangeille valvontahenkilökunta. Lisäksi Pohjois-Suomen aluehallintoviraston käytikertomuksesta 15.3.2017 Keravan poliklinikalle ilmenee, että vartijat myös huolehtivat lääkkeen antamisesta arkiamuisin niille vangeille, jotka lähtevät töihin tai opiskelemaan ennen poliklinikan avautumista. Bubrenorfiini-naloksoni yhdistelmävalmisteen (kauppanimeltä Suboxone) jaon hoitaa aina terveydenhuoltohenkilökunta. Arkipyhinä Suboxonea saavat vangit kuljetetaan Helsingin vankilan poliklinikalle saamaan korvaushoitolääkkeensä. Vankilan johtajan mukaan tämä johtui siitä, että vartijat eivät saa jakaa tätä lääkettä. Syytä tähän ei tiedetty. Vankien kuljettaminen pyhänä koettiin haasteelliseksi.

Vartijoiden jakamaa Metadon-lääkkeitä säilytetään osastolla kassakaapissa. Tarkastusajankohtana kassakaapin avain oli lukossa. Kaapissa ei todettu olevan korvaushoitolääkkeitä, mutta siellä oli ainakin papereita.

Vartijoiden jakamaa Metadon-lääkkeitä säilytetään osastolla kassakaapissa. Tarkastusajankohtana kassakaapin avain oli lukossa. Kaapissa ei todettu olevan korvaushoitolääkkeitä, mutta siellä oli ainakin papereita.

3.2 Muu lääkejakelu

Valvontahenkilökunnalla on hallussaan reseptivapaata kipulääkettä (parasetamoli) annettavaksi vangeille tarvittaessa lieviin kiputiloihin ja kuumeeseen. Tätä varten on lista, johon vanki itse kuittaa lääkkeen vartijan valvonnan alla. Listaan tulee merkitä myös syy lääkkeen tarpeelle.

4 Tulo-osasto

Näkymää tulo-osaston yhteisistä tiloista ja käytävältä.

Vankilaan on perustettu suljettu osasto (tulo-osasto), jonne on mahdollista sijoittaa mm. vanki odottamaan positiivisen huumeseuhan tuloksen varmistumista. Tämä voi kestää kauankin, minkä vuoksi vankia ei koskaan sijoiteta odottamaan varmistusta eristysselliin. Tarkastajille kerrottiin, että tulovaiheessa vangille tehdään aina päihdetestaus ja tarvittaessa konsultoidaan poliklinikkaa. Vanki ei joudu automaattisesti tulo-osastolle positiivisen päihdetuloksen takia, vaan tämä arvioidaan aina yksilöllisesti. Osasto ei ole tarkoitettu pitkäaikaiseen asumiseen muuta kuin poikkeustapauksessa.

Osastolla on 10 yhden hengen selliä, joissa ei ole vessoja tai suihkuja. Käytävällä oli kaksi wc:tä, jotka olivat vankien vapaasti käytettävissä. Sen sijaan osastolla ei ole suihkuja vaan vangit joutuvat käymään muualla suihkussa. Tarkastajille kerrottiin, että vangilla on mahdollisuus päästä joka päivä suihkuun. Tarkastushetkellä osasto ei ollut täynnä.

Selleissä ei saa polttaa, mutta käytävän päässä on tupakointia varten avoin tupakointiasema. Tarkastajat totesivat, että siinä oli ilmeisen hyvä savun sieppaamisen ja haitallisten kaasujen suodatuksen järjestelmä, koska tarkastuksen aikana kaksi vankia kävi tupakointiasemalla tupakalla, mutta käytävällä ei ollut aistittavissa tupakansavua tai enemmälti tupakanhajuakaan.

Osastolla asuinhuoneiden (kuva yllä) ovet ovat auki koko ajan, mutta osastolta poistutaan vain valvonnan alaisena. Järjestelyn tarkoituksena on välttää vankien siirtämistä suljettuun vankilaan "kuivumaan".

Tulo-osaston vangeilla on käytössä langaton hälytinlaite.

5 Virtsanäytteen otto ja siihen tarkoitetut tilat

Tarkastajille kerrottiin, että ennen virtsanäytteen antamista vanki riisuu vaatteensa ja hän saa näytteen antamisen ajaksi kylpytakin. Virtsanäytteen ottoon tarkoitetuissa tiloissa ei kuitenkaan havaittu kylpytakkeja.

Tilat olivat epäsiistit – vaikutti siltä, että esim. lattioita ei ollut siivottu pitkään aikaan ja peili-ikkuna oli likainen. Myös tilojen katselmuksessa mukana ollut vankilan johtaja kiinnitti tähän huomiota, minkä jälkeen käytiin keskustelua siitä, mikä taho vastaa tilojen siivouksesta, koska siivoojalla ei ollut pääsyä eristystiloihin. Tiloja esitellyt vartija epäili siivouksen kuuluvan ”putsari-vangeille”, mutta ei ollut asiasta varma.

6 Eristystilat

Näkymä eristystilojen käytävältä

Vankilassa on kaksi eristysselliä, jotka sijaitsevat kellarikerroksessa (kaikki kuvat otettu sellistä E2).

E2-selliä kerrottiin käytettävän harvoin – lähinnä kurinpitovangastuksissa ja jos vanki tulee vankilaan päihtyneenä. Vanki on sijoitettuna selliin enintään kaksi päivää. Tarkastajat kokivat, että tilassa oli huono ilma ja korkeahko lämpötila (ei mitattu). Sellissä oli katonrajassa kaksi ikkunaruuutua, joiden päällä oli metallisäleikkö.

Sellin makuupalkin päädyssä oli roskaa, mm. pari tupakka-askia ja muki, jossa oli vedessä tupakan-tumpeja.

Eristyssellissä oli kaltereiden ulkopuolella hälytys-nappi, johon vangilla oli mahdollisuus ylettyä kalte-reihin jätetystä aukosta (kuva alla). Järjestelmässä ei ollut puheyhteyttä, minkä vuoksi vartija joutuu tulemaan paikan päälle kuittaamaan hälytyksen. Tarkastajille kerrottiin, että hälytintä ei saa kytkettyä pois päältä valvomosta. Hälyttimen toimivuus testat-tiin.

Sellin nurkassa oli kamera, josta oli valvontanäkymä valvomoon. Kameran välityksellä oli mahdollista seurata myös eristetyn vangin wc-asiointia.

E1-selli ei ollut tarkastusajankohtana käytettävissä, koska siellä oli tehty kunnostustöitä. Tässä sellissä todettiin ilmanlaatu edellistä paremmaksi. Patjan päältä löytyi pitkä ruuvi, joka poistet-tiin.

7 Apulaisoikeusasiamiehen alustavat kannanotot ja suositukset

7.1 Tilat

Kuten edellisen tarkastuksen yhteydessäkin todettiin, ovat nykyisen avovankilaosaston tilat varsin huonokuntoiset eikä niitä muutenkaan voida pitää asianmukaisina tiloina avolaitoksen toiminnan kannalta. Koska tilalle on tulossa uudet tilat, ei apulaisoikeusasiamies pidä tarkoi-tuksenmukaisena arvioida tilojen kuntoa ja tarkoituksenmukaisuutta enemmälti.

Sen sijaan apulaisoikeusasiamies kiinnittää huomiota tilojen puhtaanapitoon ja toteaa, että virtsanäytteen ottoon varattu tila oli epäsiisti eikä vankilan henkilökunnalla ollut varmaa käsitystä siitä, kenelle kuului tilan siivous. Myös tarkastetun eristystilan siivous oli jäänyt osittain tekemättä. Apulaisoikeusasiamies edellyttää, että tilojen siisteydestä huolehditaan ja että eristystila siivotaan ja tuuletetaan joka käytön jälkeen.

Vankilan johtajan antaman selvityksen mukaan vankila on tehostanut siivouksen tasoa ja tarkentanut erityisesti tilojen siivoustiheyttä. Ennen uuden vankilan valmistumista vankila pyrkii vähentämään laitoksen kosmeettisia haittoja suorittamalla pieniä pintaremontteja viihtyisyyden lisäämiseksi.

Tarkastajat tutustuivat uuden avovankilan piirustuksiin ja erityisesti liikuntarajoitteisille vangeille suunnitellun asuinrakennuksen piirustukseen. Siinä ilmeni, että vankisellit oli suunniteltu tavanomaista väljemmiksi, mikä mahdollistaa mm. pyörätuolilla liikkumisen. Sen sijaan näytti siltä, että vankien yhteistilaa, jossa oli ilmeisesti tarkoitus ruokailla, oli vastaavasti jouduttu kaventamaan. Piirustuksen perusteella ei ollut mahdollista arvioida, miten esteetöntä yhteistilan käyttö tulee olemaan. Tämä herätti kysymyksen siitä, minkälaista asiantuntemusta ja ohjeistusta esteettömyydestä oli ollut suunnitteluvaiheessa käytössä. Apulaisoikeusasiamies esittää näkemyksensä, että vankiloiden uudisrakennusten ja tilojen remontoinnissa vankiloilla tulisi olla saatavilla Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköstä ohjeistusta ja tukea.

Oikeusministeriön kriminaalipoliittiselle osastolle 31.5.2018 tehdyllä tarkastuksella apulaisoikeusasiamies otti esille vankiloiden toiminnan yhdenmukaisuuden ohjaamisen tarpeen mm. esteettömässä rakentamisessa.

7.2 Vangin yksityisyyden suoja

Oikeusasiamiehen tarkastuksilla on kiinnitetty huomiota virtsanäytteiden antamisolosuhteisiin ja valvontatapaan. Jossakin vankilassa vangit ovat joutuneet antamaan näytteen alastomana valvottuna, mikä on saattanut tuntua nöyryyttävältä. Rikosseuraamuslaitoksen vankien laitosvaatetuksesta antamassa voimassa olevassa määräyksessä (1/004/2016) mainitaan näytteenottotakki kohdassa ”Tarvittaessa käytettäväksi laitoksessa”. Määräyksen mukaan vankila tilaa tarvitsemansa laitosvaatetuksen Hämeenlinnan vankilasta ja huolehtii laitosvaatteiden antamisesta vangeille. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköstä on aiemmin ilmoitettu, että näytteenottotakilla on tarkoitettu virtsanäytteen antotilanteessa käytettäväksi tarkoitettua kylpytakkia. AOA on esittänyt kannanottonaan, että virtsanäytteen antamisen valvonta tulee suorittaa mahdollisimman hienotunteisesti, esimerkiksi siten, että vanki voi käyttää kylpytakkia näytteen antaessaan tai että hän muutoin on vain osittain riisuuntunut.¹

Apulaisoikeusasiamies kehottaa vankilaa ryhtymään toimiin, jotta virtsanäytteen antamisen valvonta toteutettaisiin mahdollisimman hienotunteisesti. Edellä todettuun viitaten tämä tarkoittaa sitä, että vangeille joko annetaan näytteen antamista varten näytteenottotakki/kylpytakki tai sallitaan näytteenottotilanteessa riisuuntua vain osittain.

Apulaisoikeusasiamies kiinnittää huomiota siihen, että uusissa tiloissa tulisi ottaa paremmin huomioon eristetyn vangin yksityisyyden suoja, jotta wc-asiointia ei ole mahdollista seurata valvontakameran välityksellä.

¹ Esim. Sukevan vankilan tarkastus lokakuussa 2015 (dnro 4337/3/16). Tarkastuspöytäkirjaa ei ole julkaistu.

Johtajan antaman selvityksen mukaan vangin yksityisyyden suojaa on tehostettu ja valvontahenkilökuntaa on ohjeistettu, että heidän tulee tarjota vangille näytteenottotakia virtsanäytettä toimitettaessa.

7.3 Valvontahenkilökunnan osallistuminen lääkehoitoon

Korvaushoitolääkkeen säilyttämiseen tarkoitettu kassakaappi oli tarkastushetkellä tyhjä ainakin korvaushoitolääkkeistä. Mahdollisesti sen vuoksi kaapissa oli avain lukossa. Apulaisoikeusasiamies painottaa kuitenkin, että silloin kun kassakaapissa on korvaushoitolääkkeitä, tulee se pitää lukittuna ja avainta on säilytettävä siten, että se ei ole muiden kuin korvaushoitolääkettä jakavan henkilökunnan saatavilla.

Vangin on mahdollista saada vartijalta reseptivapaata kipulääkettä. Tarkastajille jäi epäselväksi, voiko vanki jättää ilmoittamatta syyn lääkkeen tarpeelle vai onko se edellytyksenä, jotta vanki voi saada lääkettä. Apulaisoikeusasiamies toteaa, että vangilla ei ole velvollisuutta antaa terveydentilaansa koskevia tietoja valvontahenkilökuntaan kuuluvalle, vaan tämän tulee olla vapaaehtoista. Sinänsä on asianmukaista ja tarpeellista, että käsikauppalääkkeen käyttöä valvotaan ja että tieto sen antamisesta kulkee poliklinikalle.

Johtajan antaman selvityksen mukaan valvontahenkilökuntaa on ohjeistettu apulaisoikeusasiamiehen kehotuksesta korvaushoitolääkkeitä sisältävän kassakaapin lukittuna pitämisestä ja avaimen säilyttämisestä. Samoin valvontahenkilökunnalle on annettu tiedoksi, ettei vangin tarvitse ilmoittaa syytä halutessaan reseptivapaata kipulääkettä. Lääkkeen antaminen on kuitenkin kirjattava nykyiseen malliin ja saatettava poliklinikan tietoon.

7.4 Poliklinikan resurssien vaikutus vankilan toimintaan

7.4.1 Vankien sijoittaminen ja terveydenhuollon resursointi

Vankilaan ja poliklinikalle tehtyjen tarkastusten havaintona oli, että poliklinikan henkilöresurssien vähyys vaikutti siihen, miten monta korvaushoitoa saavaa vankia oli mahdollista ottaa vankilaan. Tarkastajien saaman tiedon mukaan vankilaan olisi tulossa enemmän näitä vankeja ja vankilalla olisi muuten olemassa kaikki edellytykset ottaa näitä vankeja nykyistä enemmän. Apulaisoikeusasiamies pitää huolestuttavana, jos vangin avolaitokseen siirtyminen estyy siitä syystä, että terveydenhuollossa ei ole riittäviä resursseja. Sama ongelma tuli esille Sulkavan vankilan tarkastuksella toukokuussa 2018.

Apulaisoikeusasiamies suhtautuu vakavasti vankiloiden esittämään huoleen vankien terveydenhuoltoresurssien riittävydestä. Myös tämä asia eli vankiterveydenhuollon resurssien jakautuminen ja sen vaikutus laitossijoitteluun otettiin esille oikeusministeriön kriminaalipoliittiselle osastolle tehdyllä tarkastuksella.

Oikeusasiamiehen kanslian vankiterveydenhuollon esittelijät pitivät 4.6.2018 työkokouksen Vankiterveydenhuollon yksikön (VTH) johtajan kanssa. Keskustelussa otettiin esille ja saatettiin VTH:n johtajan tietoon Keravan ja Sulkavan vankilan tarkastuksella esiin tulleita huolia, jotka liittyivät terveydenhuollon resurssien vähentämiseen. VTH:n puolelta todettiin, että terveydenhuollon resursointia ei tehdä yksinomaan vankilan vankimäärän mukaan. Sen sijaan vankien terveydenhuollon palvelujen tarve vaikuttaa siihen, miten terveydenhuollon henkilöresursseja kohdistetaan. Avolaitokset eivät ole tässä suhteessa samanlaisia, vaan niissäkin on eroja vankien palvelujen tarpeessa.

VTH:n omissa hoitosuosituksissa (muokattu 13.7.2016) todetaan korvaushoidon toteuttamisesta mm. seuraavaa (kohta 46):

Korvaushoidon toteuttaminen edellyttää lääkärin ja hoitajan läsnäoloa voinnin asianmukaiseen arviointiin sekä päihdetyöntekijää kuntoutukseen. Siksi korvaushoitoa ei voida toteuttaa sellaisissa vankiloissa (lähinnä avovankilat), joissa ei ole päihdetyöntekijää ja hoitaja on vähemmän kuin kolme päivää viikossa ja lääkäri käy harvemmin kuin kerran viikossa tai ei ole edes puhelimitse tavoitettavissa muuna aikana.

VTH:n johtaja toivoi, että vankien sijoittelussa otettaisiin nykyistä enemmän huomioon vankien terveydentila ja heidän terveydenhuollon palvelujen tarpeensa. Tällöin myös vankiterveydenhuollolla olisi mahdollista kohdentaa paremmin henkilöresurssinsa. Esimerkkinä tästä VTH:n johtaja kertoi, että Keravan uuden vankilan suunnitelmiin kuuluu osasto, joka on tarkoitettu liikuntaesteisille vangeille. Tästä suunnitelmasta ja siitä, että mahdollisesti nämä vangit tulevat tarvitsemaan enemmän terveydenhuollon palveluja kuin muut vangit, ei ole oltu yhteydessä vankiterveydenhuoltoon.

Vaikuttaa siltä, että Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön ja VTH:n yhteistyö ei ole tällä hetkellä optimaalista siinä, miten vankien terveydenhuollon palvelujen tarve ja terveydenhuollon henkilöresurssit otetaan huomioon vankien sijoittelussa. Keskeisinä toimijoina myös arviointikeskusten tulisi olla tietoisia laitosten valmiuksista vastata sijoiteltavien vankien terveydenhuollollisista tarpeista. Viitaten edellä kuvattuihin VTH:n hoitosuosituksiin korvaushoidon toteuttaminen edellyttää moniammatillista yhteistyötä, johon kuuluu vankilan päihdetyöntekijä, jonka tehtävänä on suosituksen mukaan huolehtia korvaushoitoa saavien vankien psykososiaalisesta kuntoutuksesta. Myös sairaanhoitajan ja lääkärin läsnäololle on suosituksissa asetettu minimivaatimukset, jotta korvaushoitoa voidaan ylipäänsä toteuttaa vankilaolosuhteissa. Vaikuttaisi siltä, että tällä hetkellä nämä vaatimukset eivät täyty kaikissa avolaitoksissa. Nyt ei ole tietoa siitä, onko esim. Keravan vankilassa päihdetyöntekijää, vaikka siellä on merkittävä määrä opioidikorvaushoidossa olevia vankeja.

Apulaisoikeusasiamies suosittaa, että vangin sijoittelussa otettaisiin aina huomioon vangin terveydentila silloin kun on tiedossa, että vangilla tulee olemaan tavanomaista enemmän terveydenhuollon palvelujen tarvetta. Tämä koskee ainakin vammaisia vankeja ja korvaushoitoa saavia vankeja.

Apulaisoikeusasiamies suosittaa myös, että uusia tiloja suunnitellessa kuultaisiin Vankiterveydenhuollon yksikköä, jos suunnitelmat vaikuttavat myös sen toimintaan.

Johtajan antaman selvityksen mukaan uusien tilojen suunnittelussa niin toiminnan kuin turvallisuudenkin osalta vankila on aktiivisessa roolissa. Yhteistyö poliklinikan kanssa on tiivistä, jotta tilojen käytännöllisyys saadaan optimoitua terveydenhuollon näkökulmasta, mutta myös esteettömyyden sekä tilojen puhtaanapidon näkökulmasta.

Apulaisoikeusasiamiehen mukaan edellä todettu edellyttää Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköltä ja Vankiterveydenhuollon yksiköltä parempaa yhteistyötä. Apulaisoikeusasiamies saattaa edellä olevat suosituksensa ja kannanottonsa näiden yksiköiden tietoon ja harkittavaksi, miten yhteistyötä voisi kehittää.

Keravan poliklinikan tarkastuksen yhteydessä ilmeni, että poliklinikalle olisi mahdollista saada tarvittaessa avuksi toinen hoitaja Vantaan poliklinikalta. Tällöin olisi mahdollista hoitaa nykyistä enemmän korvaushoidossa olevia vankipotilaita. Käytännössä kahden hoitajan ei ole kuitenkaan mahdollista ottaa vastaan samaan aikaan potilaita, koska vastaanottohuoneita on

vain yksi. Sama tilanne on silloin, kun lääkäri käy pitämässä vastaanottoa ja ainoa vastaanottohuone on hänen käytössään. Tämä tieto välitettiin tarkastuksen aikana loppukeskustelussa vankilan johtajalle, joka suhtautui myönteisesti siihen, että poliklinikan käyttöön löydettäisiin toinenkin vastaanottotilaksi soveltuva huone, jos poliklinikan henkilökuntatilanne vakiintuu ja sinne voitaisiin saada toinen hoitaja esimerkiksi 1–2 päiväksi viikossa.

7.4.2 Korvaushoidon toteuttaminen

Vankila kuljettaa vankeja saamaan suun terveydenhoitoa Vantaan poliklinikalle ja laboratorio-tutkimuksiin Keravan terveyskeskukseen. Nämä kuljetukset eivät johdu poliklinikan resurssien supistamisesta eikä niitä pidetty ongelmallisena. Sen sijaan Suboxone-korvaushoitoa saavien vankien kuljettaminen arkipyhänä Helsingin poliklinikalle koettiin haastavaksi jo senkin vuoksi, että tällöin myös vankilalla oli vähemmän henkilökuntaa käytettävissä. Poliklinikalta saadun tiedon mukaan vankien kuljettaminen toiselle poliklinikalle saamaan Suboxone-lääkettä johtui siitä, että vartijoita ei ollut perehdytetty tämän lääkkeen antamiseen. Suboxone-lääke on nykyisin ”filmi”-muodossa, jonka antaminen eroaa aiemmasta tablettilääkkeestä. Tähän kerrottiin tulevan muutos ennen seuraavia arkipyhiä eli pääsiäistä. Poliklinikan ilmoituksen mukaan ennen sitä tullaan perehdyttämään tuolloin vuorossa olevat vartijat tehtävään, mikä tarkoittaa sitä, ettei vankeja tarvitse kuljettaa muualle. Tämä tieto välitettiin vankilan johtajalle loppukeskustelussa.

Tarkastuksen aikana ei enemmälti selvitetty sitä, miten Keravan vankilan valvontahenkilökunta on koulutettu ja perehdytetty lääkehoitoon ja erityisesti korvaushoitolääkkeen (metadoni) antamiseen. Tältä osin viitataan Vantaan vankilaan marraskuussa 2017 tehdystä tarkastuksesta laadittuun pöytäkirjaan, jossa on käyty läpi valvontahenkilökunnan lääkejakokoulutusta.² Apulaisoikeusasiamies on kannanottonaan todennut, että valvontahenkilökunnan koulutuksessa mahdollisesti olevat puutteet ovat sellaisia, jotka eivät koske ainoastaan Vantaan vankilaa vaan todennäköisesti suurinta osaa vankiloita. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköä on pyydetty ilmoittamaan, mihin toimenpiteisiin havainnot näistä puutteista ovat johtaneet. Samalla on todettu, että keskushallintoyksikön tehtäviin ja vastuulle kuuluu järjestää valvontahenkilökunnan lääkkeenjakokoulutus ottaen huomioon kansalliset ohjeistukset.

8 Toimenpiteet

Apulaisoikeusasiamies saattaa pöytäkirjassa esittämänsä suositukset ja havainnot tiedoksi ja huomioon otettavaksi Keravan vankilalle, Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuskelle, Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle, Vankiterveydenhuollon yksikölle ja Oikeusministeriön kriminaalipoliittiselle osastolle lähettämällä tämän pöytäkirjan kullekin taholle.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Reima Laakso
tarkastaja

² Tarkastuspöytäkirja EOAK/6206/2017. Pöytäkirja on julkaistu oikeusasiamiehen verkkosivuilla www.oikeusasiamies.fi.